

دانشگاه علوم پزشکی تبریز

دانشکده پرستاری و مامایی



"راهنمای فعالیت دانش پژوهی"

تهیه و تنظیم: مهناز جبرائیلی - مسئول EDO

اردیبهشت ماه ۹۳

دارا بودن یک نظام آموزشی و پژوهشی پویا و بالنده مستلزم حفظ جایگاه مؤسسات آموزش عالی در جهت انجام هر سه حیطه فعالیت آنها شامل آموزش، پژوهش و ارائه خدمت است. از آنجا که فعالیت های آموزشی بخش مهمی از رسالت مؤسسات آموزش عالی و قسمت عمده ای از عملکرد اعضای هیأت علمی را تشکیل می دهند، ضروری است تلاش و کوشش ایشان در این عرصه نیز به نحو مناسب ارزیابی و ارزش گذاری شود. وجود چنین ساز و کاری سبب خلق ارزش های بدیع و آثار مفیدی در حیطه آموزش خواهد شد که جوهره آن ایمان و اخلاص، علم و تجربه، ابتکار و خلاقیت و تلاش صاحبان خرد و اندیشمندان و تلاشگران عرصه های آموزش می باشد.

در اواخر دهه ۱۹۹۰ مفهوم جدیدی بنام "دانش پژوهی (Scholarship)" توسط ارنست بویر مطرح شد تا آن زمان دانش پژوهی تنها بر کشف دانش و تولید علم بود اما طبق مفهوم بویر حیطه های دانش پژوهی در سه مفهوم دانش پژوهی کاربرد، دانش پژوهی ادغام و آموزش نیز مدنظر است. البته تمام اشکال دانش پژوهی با همدیگر در تعامل هستند. در تمام اشکال دانش پژوهی ، دانشمند با توانمندیهای ذهنی عرصه های دانش را با خلاقانه، آگاهانه و منظم را پیش می برد و یا آنرا دچار تغییر می کند. در دانش پژوهی (نوآورانه) آموزشی تنها به

کیفیت و کمیت آموزشی نگاه نمی کند بلکه فعالیت آموزشی جهت به کار بردن دانش برای حل مشکلات آموزشی و رفع آنها می باشد که البته این فعالیت های آموزشی در اختیار صاحب نظران جهت نقد و ارزیابی قرار می گیرد. در سال ۱۹۹۷ مفهوم دانش پژوهی را بر اساس شش معیار گلاسیک بسط داده شد این معیارها اهداف مشخص، آمادگی کافی، روش مناسب، نتایج قابل توجه، ارائه موثر و بازتاب نقادانه را برای ارزیابی این فعالیتهای نوآورانه ارائه داد. امروزه دانش پژوهی برای ارتقاء اعضای هیات علمی مورد استفاده قرار می گیرد.

مقصود از نوآوری (دانش پژوهی) انجام فعالیتی بدیع در جهت حل مسأله، گسترش مرزهای دانش و ورود به عرصه های جدید است.

فعالیت های آموزشی: شامل کلیه فعالیت هایی است که در حوزه آموزش و در سطوح مختلف صورت می گیرد و شامل تدریس، برنامه ریزی آموزشی، راهنمایی و مشاوره، مدیریت و رهبری آموزشی، و ارزیابی فراگیران می شود.

فعالیتهای دانش پژوهی و نوآورانه آموزش پزشکی در راستای یکی از فعالیتهای آموزشی می باشد:

الف - تدریس (Teaching)

منظور از تدریس هر گونه فعالیتی است که منجر به یادگیری فراگیر شود. این فعالیت ها شامل تدریس مستقیم (از جمله سخنرانی و کار در گروههای کوچک) و نیز تهیه مواد آموزشی مرتبط می گردد.

ب- برنامه ریز آموزشی (Planning Curriculum)

-مقصود تدوین مجموعه ای طولی از فعالیت های آموزشی است که به صورت سیستماتیک طراحی و سازماندهی شده است که در هر سطحی از آموزش ارائه می گردد و مورد ارزشیابی قرار می گیرد مانند طراحی یک دوره آموزشی.

ج- راهنمایی و مشاوره (Advising and/or mentoring)

-عبارتست از برقراری یک رابطه سازنده که در آن فرد مشاور دستیابی فراگیر را به اهداف خود تسهیل می کند.

د- مدیریت و رهبری آموزشی (Educational leadership and administration)

-عبارتست از فعالیت های راهبردی که سبب بهبود برنامه های آموزشی و پیشرفت عرصه آموزش می شود.

و- ارزیابی فراگیران (Learner assessment)

- مقصود تمامی فعالیت های مرتبط با ارزیابی دانش، مهارت، و نگرش فراگیران است.

راهنمای نحوه ارائه مستندات مربوط به فعالیت های دانش پژوهی آموزشی

فعالیت های دانش پژوهی آموزشی در صورتی می توانند مورد ارزش گذاری قرار گیرند که بر اساس معیارهای شش گانه کلاسیک (Glassic) ارائه شوند. زیرا مبنای ارزیابی و داوری این فعالیت ها معیارهای کلاسیک (Glassic) است. به این منظور ضروری است در ارائه مستندات و مدارک مربوط به فعالیت های

دانش پژوهی به این معیارها به صورت مشخص اشاره شود تا ارزیابی کنندگان بتوانند در مورد آن به داوری بپردازند. لذا کلیه موارد مطرح شده الف و ب بند ۶-۱ آئین نامه ارتقاء (دانش پژوهی در آموزش) طبق امتیاز ذکر شده در این آیین نامه و بر مبنای معیار گلاسیک امتیاز دهی خواهند شد .

لذا مناسب است قبل از ارسال مستندات مربوط به فعالیت دانش پژوهی از این که این موارد در آن ها لحاظ شده است اطمینان حاصل فرمایید. این معیارها شامل موارد زیر است:

۱- وجود اهداف واضح (Clear goals)

در مرحله اول اهداف فعالیت آموزشی باید مشخص باشد در حقیقت در پاسخ به چند سؤال اساسی این فعالیت آموزشی طراحی و برنامه ریزی گردیده است.

۲- آماده سازی کافی (adequate preparation)

آماده بودن تیم مجری یکی از اصول ضروری است دانش تیم، تجربه قبلی آنها و دسترس بودن منابع مورد نیاز است.

۳- روش معتبر (appropriate methods)

به عنوان استاندارد سوم روش کار خیلی مهم است. به عنوان مثال اگر در حیطه آموزش قرار است ارزشیابی انجام شود آیا از ابزار درست استفاده شده است؟ اگر قرار است دوره جدیدی طراحی شود آیا مراحل منطقی طراحی دوره طی شده است؟ در یک جمع بندی کلی می توان گفت در این قسمت بایستی به این سؤال مهم پاسخ داد که آیا متد مورد استفاده جهت انجام این پروژه مناسب بوده است و آیا ارزشیابی درستی صورت گرفته است؟

۴- نتایج مهم (Significant results)

هر فعالیت مهم آموزشی و هر ایده نو در آموزش و هر فرآیند برتر در صورتی حائز اهمیت است که نتایج مهمی را به همراه داشته باشد. به عنوان مثال آیا طراحی روش جدید ارزشیابی، برگزاری دوره جدید سبب ارتقاء کیفیت آموزش گردیده است؟ این نتایج هم بصورت کمی و هم بصورت کیفی حائز اهمیت است.

۵- معرفی نتایج مؤثر برنامه به دیگران (Effective communication)

به عنوان استاندارد پنجم تمام فرآیندهای برتر بایستی به دیگران معرفی شوند آیا در سطح دانشگاه و کشور فرآیند معرفی شده است؟ آیا تجربیات فرد منتقل شده است؟ آیا بقیه همکاران در سطح دانشگاه یا وزارتخانه از تجربه فرد استفاده کرده اند؟ ارائه نتایج در سطح همکاران و دانشجویان و تمام ذینفعان اهمیت دارد. شواهد ارائه نتایج می تواند در سطوح متفاوت باشد: برگزاری کارگاه های آموزشی یا ایراد سخنرانی در مورد نتایج فعالیت های آموزشی صورت گرفته، ارائه نتایج در کنگره های علمی، انتشار در مجلات علمی پژوهشی، ثبت فعالیت در وب سایت هایی نظیر AAMC Med Portal یا موارد مشابه.

۶- برخورد نقادانه (Reflective Critique)

برخورد نقادانه با فرایند بایستی صورت گرفته باشد. نقاط قوت و ضعف از دید تیم انجام دهنده کار بایستی مشخص باشد همچنین این نقاط قوت و ضعف توسط سایر افراد نظیر (همکاران، دانشجویان و مسئولین و ...) نیز مشخص شده باشد.